

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені В.Г. КОРОЛЕНКА

МУЗИКА З МЕТОДИКОЮ ЇЇ ВИКЛАДАННЯ

Програма державних екзаменів
для студентів психолого-педагогічного
факультету зі спеціальності 6.010100, 7.010103 –
“Педагогіка і методика середньої освіти. Музика”

Полтава – 2006

Музика з методикою її викладання: Програма державних екзаменів зі спеціальності 6.010100, 7.010103 – “Педагогіка і методика середньої освіти. Музика” / Укл. О.О.Лобач. – Полтава: Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка, 2006.– 25 с.

Рецензенти: кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з виховної роботи, завідувача кафедри музики Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка *Н.В. Сулаєва*

методист з музичного виховання відділу методики виховання Полтавського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників імені М.В.Остроградського Л.Л. Халецька

Затверджено вченою радою Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка (протокол № 13 від 31.05.2006)

1. Методика як педагогічна наука

Зміст і завдання курсу “Методика музичного виховання в школі”, його зв’язок з іншими дисциплінами, що входять до навчального плану професійної підготовки студентів за спеціальністю “Початкове навчання та музичне виховання”.

Генезис теорії та практики музичного виховання дітей шкільного віку протягом XIX і XX ст. Збагачення теорії музичного виховання українськими педагогами-митцями: М.В.Лисенком, М.Д.Леонтовичем, Я.С.Степовим, К.Г.Стеценком, С.Ф.Людкевичем, Ф.М.Колессою, Б.Л.Яворським, З.З.Жофчаком та іншими сучасними науковцями. Регіональні особливості музичного виховання на Полтавщині.

Місце музичного виховання в загальній системі розвитку творчої особистості. Визначення провідної мети музичного виховання школярів – формування музичної культури як важливої й невід’ємної частини духовного світу особистості. Структура музичної культури школярів: інтерес та захопленість музичним мистецтвом; потреба і здатність сприймати виразність звукового світу (Природи, Людини і Мистецтва); зміст музично-слухового досвіду, його спрямованість на особистісний розвиток; естетичне споглядання як особистісно-орієнтоване ставлення до музики; творче художньо-образне мислення як спосіб самовираження дитини в різних формах спілкування з музичним мистецтвом; естетичний смак – центр системи ціннісних орієнтацій у світі звуку (Л.Горюнова). Єдність музичної освіти, розвитку й виховання школяра.

Загальнодидактичні (актуалізація знань з педагогіки) та специфічні принципи музичного виховання дітей (єдність емоціонального та свідомого, єдність художнього та технічного, домінування колективних форм роботи над індивідуальними, образності, цілісності, асоціативності).

Вимоги до вчителя музики і співів, основні види його професійної діяльності та їх характеристика.

2. Музичне мистецтво та його виховні можливості

Специфіка музичного мистецтва, різнобарв'я естетичних поглядів на сутність і смисл музики: філософські, соціальні, психологічні, містико-ірраціоналістичні концепції музичного сенсу.

Інтенаційно-звукова природа музики. Особливості її змісту, форми та художніх образів. Засоби музичної виразності. Поліфункціональність музичного мистецтва: суспільно-перетворююча, художньо-концептуальна, прогностична, пізнавально-евристична, компенсаторна, катарсична, інформаційна, комунікативна, сугестивна, естетична, гедоністична, педагогічна функції музики.

Погляди філософів, митців, педагогів на виховний потенціал музичного мистецтва, його вплив на становлення і виховання особистості, розвиток її емоціональної культури, ствердження її самоцінної значущості, здатність активізувати творчі можливості людини, задовольняти її духовні потреби та прагнення.

3. Психологічні основи музичного виховання школярів

Сутність понять “музичні здібності” і “музикальність”. Діалектика загальних і спеціальних здібностей. Визначення характерних якостей обдарованої дитини. Задатки і здібності. Умови розвитку здібностей і рівні їх сформованості.

Музикальність та її структурні компоненти, за Б.М.Тепловим: емоційний відгук на музику як центр музикальності, ладове відчуття, метро-ритмічне відчуття, музично-слухові уявлення.

Спеціальні здібності до різних видів музичної діяльності: цілісне, диференційоване, творче сприймання музики; виконавські здібності; творчі здібності.

Онтогенез музичних здібностей дітей, за В.К. Тарасовою та С.І. Науменко. Взаємозв'язок психофізіологічних особливостей і музичного розвитку дитини на різних вікових етапах. Врахування вікових та індивідуальних-типових психологічних особливостей учнів у процесі музичного виховання.

Методика діагностики музичних здібностей учнів. Схеми фіксації рівня музичності дитини та аналізу динаміки її музичного розвитку як одного з показників ефективності музично-виховної роботи.

4. Урок музики – основна форма музичного виховання школярів

Загальна характеристика уроку музики як шкільного предмету і уроку Мистецтва. Розвиток поглядів на урок музики та його специфіку (історичний аспект). Схожість і відмінність уроку музики від інших шкільних дисциплін, за О.О.Апраксіною.

Структура уроку музики, яка визначається різними видами музичної діяльності на уроці: хоровий спів, музична грамота (ознайомлення з музично-теоретичними поняттями та розвиток навичок сольфеджування), слухання музики, музично-ритмічні рухи (“пластичне інтонування”), гра на дитячих музичних інструментах (музикування), музично-творча діяльність (музична імпровізація). Залежність структури уроку музики від мети, завдань і специфіки предмету (Ю.Бабанський, Й.Лернер, В.Оніщук та ін.). Специфічні якості структури уроку музики: гнучкість, рухливість, взаємопроникнення структурних елементів, що визначається драматургією уроку (загальною, емоційною, музичною).

Типи уроків музики. Загальнодидактичні підходи до типізації уроків за В.Оніщуком. Типи уроків музики за Б.Абдуллінім (комбінований, урок вступу до теми, урок поглиблення теми, урок узагальнення теми, урок-концерт), за І.Черновою (вступний, комбінований складний, комбінований простий, узагальнюючий). Нові підходи до типізації уроку музики: вступний, комбінований, домінуючий, узагальнюючий, синтетичний (О.О.Лобач). Характеристика різних типів уроків музики. Види уроків музики. Залежність форми уроку від творчого стилю вчителя. Вибір структури уроку, методів та прийомів організації музично-пізнавальної діяльності учнів відповідно до мети та завдань уроку.

Сучасні вимоги до уроку музики: урок музики як “педагогічний твір” (М.Данілов) і як “художній твір”; відповідність змісту, методів і форм навчання рівню музичного розвитку і музичної підготовки учнів; цілісність; інтонаційно-смілова й емоційно-смілова логічність; художньо-образна виразність; емоційна насиченість уроку; режисура уроку; технічна обладнаність; якість музичного репертуару. Умови досягнення художньої цілісності уроку.

5. Хоровий спів – основний вид музично-виконавської діяльності на уроці музики

Загальна характеристика хорового співу як виду музичної діяльності: необхідність продовжувати багаті традиції вокально-хорової культури українського народу; активність, доступність, демократичність хорового співу; комплексний вплив на розвиток музичних здібностей школярів, на формування голосового апарату та психофізіологічні процеси; колективна діяльність, яка сприяє формуванню високих моральних якостей особистості;

Співочі можливості дітей різного віку. Етапи розвитку дитячого голосу. Охорона дитячого голосу.

Принципи добору шкільного пісенного репертуару: народність; змілова ідейність; художня цінність; емоційна привабливість; доступність; різноманітність; педагогічна смність.

Умови художньо якісного співу: якість вокального твору, його відповідність принципам репертуарної політики вчителя; загальна вокальна культура вихованців; володіння учнями вокально-хоровими навичками; психофізіологічний стан співаків; рівень хормейстерської та педагогічної майстерності вчителя.

Розучування пісні як творчий процес, де реалізуються принципи образності, єдності емоційного та свідомого, художнього та технічного. Етапи розучування пісні: ознайомлення з вокальним твором і розучування музичного тексту на основі першого куплету; співування літературного тексту і подолання вокально-хорових труднощів; художнє

виконання пісні. Взаємозв'язок співу на уроці музики з іншими видами музичної діяльності (музично-ритмічними рухами, грою на музичних інструментах, музичною грамотою).

Розспівування на уроці музики. Особливості підбору вправ на різних вікових етапах навчання (I – IV класи; V – VIII класи). Функції розспівування: пропедевтична (підготовка голосового апарату до співу, до подолання вокально-хорових труднощів пісенного репертуару); дидактична (опанування специфічних музично-теоретичних понять на доступному вокальному матеріалі); розвиваюча (розвиток у школярів вокально-хорової техніки, музичних і творчих здібностей); виховна (збагачення музичної культури особистості через активне виконання головних тем творів, що ввійшли до світової музичної скарбниці); формотворча (матеріал для розспівування містить зерно-інтонацію всього уроку і служить своєрідною “ланкою”, яка об'єднує всі його компоненти).

Види вправ для розспівування: вправи на увагу та збирання унісону -класного хору; вправи, спрямовані на формування вокально-хорових навичок; вправи-фрагменти музичних творів; ритмічні вправи; імпровізаційні вправи.

6. Гра на дитячих музичних інструментах і методика керівництва музикуванням.

Генезис і загальна характеристика гри на дитячих музичних інструментах як виду активної музичної діяльності дітей. Педагогічна концепція Карла Орфа про використання елементарних музичних інструментів. Місце музикування на народних інструментах на уроці музики. Мета й завдання інструментально-виконавської діяльності; перелік відповідних знань, умінь і навичок дітей.

Класифікація дитячих музичних інструментів, за Н.О.Ветлугіною: іграшки-інструменти із звуком невизначеної висоти (ударні з перетинками, самозвучні, побутові, саморобні); іграшки-інструменти, які дають звук тільки однієї висоти; іграшки з фіксованою мелодією; іграшки-інструменти з діатонічним або хроматичним звукорядом (електронні, струнні,

духові, клавішно-язичкові, ударні з визначеною висотою звуку). Залежність вибору інструментів від мети і завдань уроку.

Послідовність роботи по засвоєнню техніки гри на різних інструментах: ознайомлення учнів із виразними можливостями та прийомами гри на кожному інструменті; виконання у характері музики елементарних ритмічних акомпанементів до знайомих вокальних та інструментальних творів; інструментовка пісень у відповідності до змісту кожного куплету; опанування “орфовських” партитур.

Методика навчання гри на інструментах з діатонічним або хроматичним звукорядом: “гра” на “німих клавіатурах”; музикування на клавіатурах із знятими (металофон, ксилофон) або позначеними клавішами; супровід пісні або поспівки мелодичним остінато; виконання нескладних творів за нотним записом.

Прийоми розвитку творчих і музичних здібностей дітей у процесі музикування. Організація ансамблю дитячих музичних інструментів, “шумових оркестрів” у загальноосвітній школі.

7. Музично-ритмічні рухи як пластичне відтворення музичного образу

Сутність поняття “музично-ритмічна діяльність”. Органічна єдність і природність музики і рухів. Музично-ритмічні рухи як активна музична діяльність дітей на уроці (його структурний компонент) та форма спілкування з музичним мистецтвом (“пластичне інтонування”, відтворення динаміки розвитку музичних образів певного твору).

Історія становлення музично-ритмічної діяльності в теорії музичного виховання підростаючого покоління. Наступність в опануванні даного виду діяльності в музичному вихованні дошкільнят і школярів. Мета, завдання та структура музично-ритмічної діяльності на уроці музики.

Форми музично-ритмічної діяльності: музично-ритмічні вправи; музичні та музично-дидактичні ігри; тактування та образне диригування; драматизації; танцювальні комбінації. Види рухів: спортивні; танцювальні (елементи народних танців,

класичних, бальних, спортивних); диригентські; імітаційні; символічні.

Методи навчання музично-ритмічним рухам (методи стимулювання музично-ритмічної діяльності; наочні методи; словесні; практичні). Прийоми музичного розвитку дитини у процесі музично-ритмічної діяльності, за Л.Г.Дмитрієвою, Н.М.Черноїваненко: прийоми розвитку окремих компонентів музикальності; прийоми формування уявлень про основні засоби музичної виразності; прийоми розвитку сприйняття музичного синтаксису та музичної форми. Зв'язок музично-ритмічної діяльності з іншими видами роботи на уроці музики.

Специфіка музично-ритмічного виховання у середніх та старших класах, пов'язана із віковими психологічними особливостями школярів.

8. Слухання музики як складовий компонент уроку

Диференціація понять “слухання музики” і “сприйняття музики”. Загальна характеристика слухання музики як складового компоненту уроку музики: історичний аспект; мета, завдання музичної діяльності, логіка програмного тематизму.

Сприймання музики як психічний процес, його типи, етапи розвитку, вікові та індивідуальні особливості. Модель художнього сприймання: пізнавальний аспект; емоційно-сенсорний і морально-вольовий аспекти (Б.Юсов), – як основа керівництва процесом сприймання музики школярами.

Педагогічні закономірності та принципи керівництва процесом музичного сприймання, за О.Я.Ростовським. Педагогічні умови керування процесом музичного сприймання школярів: інформаційне забезпечення; формування установки на музичне сприйняття; здійснення художньо-педагогічного аналізу музичних творів. Створення педагогічних умов для музичного сприймання. Вимоги до інформаційного забезпечення і художньо-педагогічного аналізу музичних творів.

Єдність закономірностей опанування художнього образу музичних творів у різних формах спілкування з музикою (видах музичної діяльності).

Методи та прийоми слухання музики, активізації музичного сприймання школярів: використання зошитів спостереження за музикою Л. Горюнової; метод “подвійного слухання” із застосуванням “первинної наочності” С. Каргапольцева; метод комплексного використання різних видів мистецтва; метод створення емоціогенних ситуацій; моделювання; метод кольорових матриць О. Лутошкіна; метод емоціональної драматургії Е.Абдулліна; драматизація; музично-слухацькі ігри; музично-літературні композиції; прийом “руйнування” музичного образу; прийом слухання з коментарем тощо.

9. Музично-творча діяльність на уроці музики

Етапи розвитку музично-творчої активності у школярів: накопичення художніх вражень і досвіду спілкування з мистецтвом; спонтанне вираження творчого начала; колективна творчість; створення індивідуальних музичних композицій, що є відображенням окремого художнього враження; власне музична творчість.

Мета, завдання та зміст музично-творчої діяльності дітей, зафіксований у програмах з музики (А.Авдієвського, З.Жофчака).

Загальна методика навчання музично-творчої діяльності дітей: види творчих завдань; їх підготовка; прийоми включення творчих завдань в урок музики; алгоритм роботи над творчими завданнями; домашні завдання творчого характеру; стимулювання творчої активності учнів в різних видах музичної діяльності на уроці музики і в позаурочний час.

Методика розвитку музично-творчої активності дітей за системою Карла Орфа та її порівняння з музично-педагогічним досвідом інших країн (Англія, Голландія, Канада, США, Японія).

10. Методика ознайомлення з музично-теоретичними поняттями.

Сутність та взаємоспіввідношення понять “музична грамота”, “нотна грамота”, “музична грамотність”. Важливість

опанування музично-теоретичних понять для активного та свідомого сприйняття музики у процесі різноманітної музичної комунікативної діяльності учнів, її мета та завдання.

Найважливіші принципи ознайомлення з музично-теоретичними поняттями, їх загальнодидактичний характер: принципи наочності; науковості; зв'язку теорії з практикою; свідомості й активності; систематичності й послідовності; доступності.

Загальна логіка формування музичної грамотності учнів (актуалізація та поглиблення знань із теми “Слухання музики...”): осмислення інтонації як втілення художнього образу в музичних звуках; музичне висловлювання; музична мова (вивчення засобів музичної виразності).

Етапи опанування музичної грамоти: донотний період; період ладової сольмізації (опанування релятивної системи); нотний період.

Методи викладання музичної грамоти: аналітико-синтетичний слуховий; проблемно-пошуковий; дослідницький; наочні методи; моделювання (метроритмічних співвідношень, звуковисотних співвідношень та їх поєднання з попередніми, моделювання форми музики); музично-дидактична казка; музично-дидактичні ігри. Використання наочних посібників: зорових, слухових, моторно-рухових.

Форми роботи з музичної грамоти: спів по нотах; виконання різноманітних вправ та завдань; музичні диктанти (усні, зорові, слухові, ритмічні, мелодичні). Специфіка їх проведення в загальноосвітній школі.

11. Особливості уроку музики в сільській одно- та малокомплектній школі

Загальна характеристика сільської одно- та малокомплектної шкіл (актуалізація знань з педагогіки).

Умови музично-естетичного виховання у малокомплектній школі: обмежене соціокультурне поле; сприятлива “звукова середина”, тісно пов'язана з національною культурою українського народу та природною; позитивна морально-психологічна атмосфера в школі, наближена до

ідеально-сімейного клімату; невелика загальна кількість учнів; здійснення цілісного навчально-виховного процесу одним учителем; різновікові класи.

Специфіка уроку музики в малокомплектній школі: інтеграція уроку музики з іншими предметами; дискретно-часовий характер уроку; домінування народно-пісенного репертуару; єдність урочної, позаурочної та позашкільної форм музично-виховної роботи.

Прийоми планування уроків музики. Реалізація принципу систематичності та послідовності в музичному вихованні дітей у класі-комплекті.

Особливості позакласної музичної роботи в сільській школі, роль аудіовізуальної апаратури (телевізора, радіо, магнітофону, відеоманітофону) в музичному вихованні дітей; зв'язок з батьками, їх залучення до позакласної музично-виховної роботи. Позашкільна музично-просвітительська діяльність учителя, його зв'язок з громадськістю.

12. Взаємозв'язок урочної, позаурочної та позашкільної музично-виховної роботи

Вплив соціально-економічної ситуації на організацію позакласної роботи в сучасній школі (огляд нормативних документів, актуалізація відповідних знань із педагогіки, з курсу “Методика виховної роботи”). Підвищення ролі спільної роботи вчителя музики з керівниками позашкільних центрів культури як умова ефективного музичного виховання учнів, поглибленого розвитку їх музичних, творчих здібностей, нахилів та інтересів.

Органічне поєднання урочного та позаурочного (позакласного) музичного виховання школярів: спільність мети, виховних та загальноосвітніх завдань, принципів, змісту та методів. Огляд програм з музики. Відродження національно-культурних традицій українського народу – найважливіше завдання позаурочної культурно-просвітницької діяльності вчителя музики.

Основні форми організації позакласної роботи (масові та гурткові). Специфіка позаурочної музично-виховної роботи з

учнями різного віку; в групах продовженого дня, в різнопрофільних класах; у школах нового типу, в тому числі, спеціалізованих школах.

Планування масової та гурткової музично-виховної роботи. Методика організації вокально-хорових гуртків (часткова актуалізація знань з курсу “Хорознавство”), інструментальних, фольклорних, музично-драматичних та історико-культурологічних об’єднань за інтересами, асоціацій, товариств тощо. Алгоритм підготовки позакласного музично-виховного заходу та його режисура. Музичне оформлення масових загальношкільних свят, вечорів тощо.

ІЗ. Планування музичної роботи, його мета, завдання, функції та види

Роль планування музичної роботи. Комплексність та систематичність планування. Види планування в залежності від терміну, на який його розраховано: “річний”, “піврічний”, “чвертний”, “поурочний”. Особливості побудови календарного та поурочного планів з музики (актуалізація відповідних знань). Обов’язкова документація вчителя музики: класні журнали, плани, журнал гурткової роботи, зошит індивідуального музичного розвитку учнів молодших класів (частіше першокласників), схема розташування учнів у кабінеті музики.

Педагогічний контроль на уроці музики і співів. Вимоги до контролю: індивідуальний характер контролю; систематичність; регулярність; різноманітність форм проведення контролю; всебічність; об’єктивність; диференційований підхід до контролю. Види контролю: поточний, періодичний та підсумковий. Методи контролю: фронтальний, груповий, індивідуальний, комбінований, самоконтроль. Специфіка контролю на уроці музики, що пов’язано з домінуванням колективних форм роботи, а також з особливостями уроку музики як Уроку Мистецтва.

Форми контролю: усні відповіді як домінуюча форма; письмові роботи (відгуки на музичний твір; твори-мініатюри про музику; реферати про окремі музичні твори, напрямки, стилі, жанри, творчість композитора та інше; малюнки до

прослуханих творів, кольорові чи танцювальні композиції; самостійні творчі роботи тощо); ведення щоденників спостережень за музикою (музичних вражень), друкованих зошитів практичних занять з музики або оформлення робочих зошитів за відповідною схемою; тематичні повідомлення як результат музично-пошукової роботи учня; самостійні й контрольні роботи використовуються за необхідністю. Узагальнення педагогічного досвіду проведення у восьмому класі загальноосвітньої школи іспитів з музики як підсумкової форми контролю рівня розвитку музичної культури школярів.

Облік музичної роботи. Проблема педагогічної оцінки на уроці музики. Критерії оцінювання знань, умінь та навичок школярів.

14. Використання зарубіжного досвіду музичного виховання у школах України

Діяльність ІСМЕ (1957) – Міжнародної асоціації музичного виховання й освіти. Короткий огляд відомих систем музичного виховання зарубіжних країн: система елементарного музичного виховання Карла Орфа (Австрія); музичне виховання на релятивній основі Золтана Кодая (Угорщина); спів за “болгарською столбицею” Бориса Тричкова (Болгарія); “пластичне інтонування” Вероніки Коен (Ізраїль); “Ігри з музикою” П’єра ван Хауве (Голландія).

Сучасні напрями музичного виховання за кордоном: творче музикування, яке передбачає розвиток музично-творчих здібностей учнів та обов’язкове засвоєння кожною дитиною хоча б одного музичного інструмента (Австралія, Австрія, Голландія, Канада, США, Фінляндія, Швеція та інші); генетичний підхід до музичного виховання, який спирається на залучення дітей до професійної музики через дослідження природної звукової картини світу (Аргентина, Канада та ін.); музичне виховання дітей на основі здобутків національної культури (Намібія, Японія, Ірландія та ін.).

ПИТАННЯ ДО ДЕРЖАВНИХ ІСПИТІВ
з музики з методикою її викладання
для стаціонарного та заочного відділень

1. Розкрийте мету, завдання та принципи музичного виховання дітей та юнацтва.
2. Дайте загальну характеристику державного стандарту освітньої галузі “Естетична культура”.
3. Простежте етапи становлення теорії музичного виховання особистості.
4. Охарактеризуйте погляди педагогів-музикантів України на музично-естетичне виховання молодого покоління та реалізацію їхніх ідей на Полтавщині.
5. Доведіть доцільність використання зарубіжного досвіду музичного виховання дітей в українській школі.
6. Проаналізуйте сучасні програми з музики для загальноосвітньої школи.
7. Зробіть мистецтвознавчо-педагогічний аналіз специфічних закономірностей музичного мистецтва.
8. Узагальніть критерії навчальних досягнень учнів на уроці музики, форми й методи їхнього контролю та обліку.
9. Доведіть специфіку уроку музики, його типів, видів, структури й планування. Виокреміть сучасні вимоги до уроків музики та критерії їх оцінювання.
10. Систематизуйте методи музичного виховання. Доведіть ефективність використання комп’ютерних технологій музичного виховання та розвитку дитини.
11. Проаналізуйте інноваційні художньо-педагогічні технології.
12. Визначте сутність музикальності, її структуру й онтогенез.
13. Розкрийте методику діагностики та розвитку музичних здібностей дитини.
14. Розкрийте сутність музичного сприймання, його типи, модель і онтогенез у школярів.

15. Узагальніть психолого-педагогічні умови керування процесом музичного сприймання школярів.
16. Розкрийте методику розвитку сприймання молодшими школярами змісту музичного мистецтва та засобів музичної виразності.
17. Запропонуйте методи та прийоми ознайомлення школярів із жанрами музичного мистецтва.
18. Назвіть методи та прийоми ознайомлення з музичною формою учнів початкової та середньої школи, ґрунтуючись на закономірностях будови музики.
19. Розкрийте методику спостереження за інтонацією та розвитком у музиці з учнями початкової школи.
20. Виявіть напрями інтеграції різних видів мистецтв на уроці музики.
21. Доведіть специфіку художнього образу та драматургії в музичному мистецтві, що визначає методику їхнього опанування учнями.
22. Переконайте, що хоровий спів – провідний вид діяльності на уроці музики. Доведіть художню цінність обраної пісні, спираючись на принципи відбору пісенного репертуару.
23. Виявіть особливості дитячого голосу, які впливають на режим його функціонування.
24. Систематизуйте методи та прийоми роботи над піснею на уроці музики.
25. Ґрунтуючись на сучасних теоріях звукоутворення, визначте прийоми роботи вчителя музики над якістю звука.
26. Виокреміть інтонаційні труднощі вокального твору, які визначають роботу вчителя музики над чистотою інтонації. Назвіть суб'єктивні та об'єктивні причини неточного інтонування.
27. Доведіть специфіку методики формування дикційних навичок, ґрунтуючись на знаннях сутності дикції.

28. Дайте характеристику типів співочого дихання, а також відповідних методів і прийомів роботи над ним.
29. Ґрунтуючись на знаннях сутності хорового ансамблю та строю, виявіть ансамблеві труднощі й запропонуйте методику їхнього подолання.
30. Зробіть загальний огляд музично-творчої діяльності школярів на уроці, включаючи етапи музично-творчого розвитку дітей за системою Б.Л.Яворського.
31. Висловіть Ваші пропозиції щодо методики роботи над програмними творчими завданнями на уроці музики.
32. Доведіть специфіку роботи хорового гуртка у загальноосвітній школі.
33. Зробіть огляд традиційних форм позакласної музично-виховної роботи, запропонуйте власні масові музично-виховні заходи та гуртки.
34. Розкрийте методику навчання гри на дитячих музичних інструментах та послідовність опанування ритмічних і "орфовських" партитур.
35. Визначте найбільш ефективні, на Вашу думку, методи та прийоми опанування музично-теоретичних понять.
36. Проаналізуйте сучасні погляди на роль музичної грамоти на уроці музики і розкрийте етапи вивчення музично-теоретичних понять із учнями.
37. Розкрийте потенційні можливості музично-виховного простору малокомплектної сільської школи.
38. Схарактеризуйте гру на дитячих музичних інструментах на уроці музики та класифікуйте відомі Вам дитячі інструменти.
39. Сформулюйте власну позицію щодо музичного виховання дітей на релятивній основі.
40. Дайте загальну характеристику музично-ритмічної діяльності на уроці музики, упорядкуйте види музично-ритмічних рухів на уроці та прийоми їх вивчення.

**ЛІТЕРАТУРА,
РЕКОМЕНДОВАНА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО
ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ З МУЗИКИ ТА МЕТОДИКИ
ЇЇ ВИКЛАДАННЯ**

1. Абдуллин Э.Б. Теория и практика музыкального воспитания и обучения в общеобразовательной школе: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1983.
2. Амлінська Р. Музичні інструменти-іграшки. – К.: Муз. Україна, 1986.
3. Апраксина О.А. Методика музыкального воспитания в школе: Учебное пособие. – М.: Просвещение, 1983.
4. Арчажникова Л.Г. Профессия – учитель музыки. – М.: Просвещение, 1984.
5. Асафьев Б.В. Музыкальная форма как процесс: Кн.1, 2. – М.: Музгиз, 1963.
6. Буц К. Рухливі ігри на уроках музики. – К.: Муз. Україна, 1989.
7. Варга Б. Язык. Музыка. Математика / Б.Варга, Ю.Димень, Э.Лопариц; Перд с венг. Ю.А.Данилова. – М.: Мир, 1981.
8. Вендрова Т.Е. Пусть музыка звучит!: Кн. Для учителя. – М.: Просвещение, 1990.
9. Вендрова Т.Е. “Пластическое интонирование” музыки в методике Вероники Коэн // Искусство в школе. – 1997. – № 1, 2, 4.
10. Верховинець В.М. Весняночка. – 5-е вид. – К.: Муз. Україна, 1989.
11. Вільчковський С. Рух і музика. – К.: Муз. Україна, 1988.
12. Воспитание музыкой: Из опыта работы / Сост. Т.Е. Вендрова, И.В. Пигерева. – М.: Просвещение, 1991.
13. Гадалова І.М. Методика викладання музики у початкових класах: Навч. посібник. – К.: ІСДО, 1994.
14. Горюнова Л.Г. Развитие ребенка как его жизнетворчество // Искусство в школе. – 1991. – № 1. – С. 15 – 21.
15. Гумінська О.О. Уроки музики в загальноосвітній школі: Методичний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 104 с.

16. Дверій Р.Є. Музичний букварик: Кн. для дітей. – Львів: ВНТЛ, 1997.
17. Дмитриева Л.Г., Черноиваненко Н.М. Методика музикального виховання в школі: Учебное пособие. – М.: Просвещение, 1989.
18. Емельянов В.В. Развитие голоса: Координация и тренинг: Учеб. пособие. – СПб: Лань, 2000. – 192 с.
19. Из истории музыкального воспитания / Сост. О.А. Апраксина. – М.: Просвещение, 1990.
20. Кабалецкий Д.Б. Педагогические размышления: Избранные статьи и доклады. – М.: Педагогика, 1986.
21. Кабалецький Д.Б. Про трьох китів та про інші цікаві речі. – К.: Муз Україна, 1983.
22. Кадцын Л.М. Музыкальное искусство и творчество слушателя. – М.: Высш. школа, 1990.
23. Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу: Довідкові матеріали для організації роботи вчителя / Упор. М.С. Девчишин, О.В. Гайдамака. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 768 с.
24. Кононова Н.Г. Обучение дошкольников игре на детских музыкальных инструментах. – М.: Просвещение, 1990.
25. Леонтович М.Д. Практичний курс навчання співу у середніх школах України. – К.: Муз Україна, 1989.
26. Лещенко М.П. Зарубіжні технології підготовки учителів до естетичного виховання. – 2-е вид., доп. – К.: ПППО, 1996.
27. Лиманський П.Т., Тягло Є.І. Вокально-хорова робота вчителів музики у дитячому хорі: Навч. посібник. – Полтава, 1998.
28. Лобач О.О. Музично-дидактичні ігри в школі: Методичні рекомендації. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2005.– 70 с.
29. Лобач О.О. Сучасні методичні досягнення навчального предмета “Музика” // Постметодика. – 1999. – № 2-3-4.
30. Лобач О.О., Шевченко Г.В. Творчі портрети вчителів музичного мистецтва Полтавщини: Навчально-методичний посібник до курсу „Методика музичного виховання школярів”

- для студентів психолого-педагогічного факультету зі спеціальності 7.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Музика.”. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2006.– 78 с.
31. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: навч. Посібник для вчителів / Л. М. Масол, О.В. Гайдамака, Е.В. Белкіна, О.В. Калініченко, І.В. Руденко. – Х.: Веста: Видавництво „Ранок”, 2006. – 256 с.
32. Матонис В. Музыкально-эстетическое воспитание личности. – Л.: Музыка, 1988.
33. Методика музыкального воспитания в детском саду / Под ред Н.А. Ветлугиной. – М.: Просвещение, 1989.
34. Науменко С.І. Музично-естетичне виховання дошкільнят. – К., 1996.
35. Науменко С.І. Психологія музичності та її формування у молодших школярів: Навч. посібник. – К.: КДПІ, 1993.
36. Огороднов Д. Музыкально-певческое воспитание в общеобразовательной школе. – М.: Педагогика, 1985.
37. Основи викладання мистецьких дисциплін: Навч. посібник / За заг. ред. О.П.Рудницької. – К.: ІЗМН, 1998.
38. Печерська Е.П. Уроки музики в початкових класах: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – 272 с.
39. Процик. Українські композитори-класики про музичне виховання школярів // Музика в школі: Зб. ст. – Вип. 8. – К.: Муз. Україна, 1982.
40. Радынова О.П. Музыкальное воспитание дошкольников. – М.: Просвещение, 1994.
41. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання: Навч.-метод. посібник. – К.: ІЗМН, 1997.
42. Ростовський О.Я. Методика викладання музики у початкових класах: Навч.-методичн. посібник. – К.: ІЗМН, 1998.
43. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в основній: Навч.-методичн. посібник. – К.: Навчальна книга – Богдан, 2000.
44. Рудницька О.П., Болгарський А.Г., Свистельнікова Т.Ю. Основи педагогічних досліджень. – К., 1998.

45. Самарин В.А. Хороведение: Учеб. Пособие для педвузов. – 2-е изд. – М.: Академия, 2000. – 208 с.
46. Слухання музики в загальноосвітній школі: Метод. рекомендації / Укл. Н.М. Зелінська. – К.: ІСДО, 1996.
47. Спутник учителя музыки: Кн. для учителя / Сост. Т.В. Чельшева. – М.: Просвещение, 1993. – 236 с.
48. Стулова Г.П. Хоровой класс: Теория и практика вокальной работы в детском хоре. – М.: Просвещение, 1988.
49. Тарасова В.К. Онтогенез музыкальных способностей у дошкольников. – М.: Педагогика, 1988.
50. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей // Избр. труды: В 2-х т. – Т.1. – М.: Педагогика, 1985.
51. Теория и методика музыкального образования детей: Научно-методическое пособие / Научн. ред. Л.В. Школяр. – М.: Флинта, 1998.
52. Українське мистецтво в полікультурному просторі: Навч. посібник / За ред. О.П. Рудницької. – К., 2000. – 206 с.
53. Халабузарь П., Попов В., Добровольская Н. Методика музыкального воспитания: Учебн. пособие. – М.: Музыка, 1989.
54. Хрестоматия по методике музыкального воспитания в школе: Учебн. Пособие / Сост. О.А. Апраксина. – М.: Просвещение, 1987.
55. Чередниченко Т.В. Тенденции современной западной музыкальной эстетики. К анализу методологических парадоксов науки о музыке. – М.: Музыка, 1989.
56. Чистякова М.И. Психогимнастика / Под ред. М.И.Буянова. – М.: Просвещение, 1990.
57. Шип С. Музична форма від звуку до стилю: Навч. посібник. – К.: Заповіт, 1998. – 368 с.
58. Шовкомуд О.О. Уроки музыки как средство эстетического воспитания // Проблемы эстетичного виховання та художньої освіти в системі професійної підготовки вчителів: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава, 1995.

**ЛІТЕРАТУРА,
ЯКОЮ ДОЗВОЛЯЄТЬСЯ КОРИСТУВАТИСЯ
НА ДЕРЖАВНОМУ ЕКЗАМЕНІ
З МУЗИКИ З МЕТОДИКОЮ ЇЇ ВИКЛАДАННЯ**

1. Верховинець В.М. Весняночка. – 5-е вид. – К.: Муз. Україна, 1989.
2. Волошина О. В. Музичне мистецтво: 5кл. Підручник. для загальноосвітніх навчальних закладів / О.В.Волошина, О.В.Мільченко. – К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. – 144 с
3. Дем'янюк Н.Ю. Педагог, учений і митець В.М. Верховинець: Науково-методичні матеріали. – Полтава, 1997. – 24 с.
4. Державні нормативні документи з художньо-естетичного виховання школяра.
5. Лобова О.В. Музика: Підручник для 2 класу. – К.: Школяр, 2003. – 142 с.
6. Лобова О.В. Музика: Підручник для 3 класу. – К.: Школяр, 2004. – 142 с.
7. Лобова О.В. Музика: Підручник для 4 класу. – К.: Школяр, 2004. – 142 с.
8. Лобова О.В. Музичне мистецтво: 5 кл.: Підручник для загальноосвітніх навчальних закладів. – К.; Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2005. – 144 с.
9. Лобова О.В. Музичне мистецтво: Підручник для 5 класу. – К.: Школяр, 2005. – 160 с.
10. Методика музичного виховання в загальноосвітній школі: Програма курсу зі спеціальності 7010104, 7020411 – “Початкове навчання та музичне виховання” / Укл. О.О.Лобач. – Полтава, 2000.– 28 с.
11. Островський В.М., Сидір М.В. Вчимося музики: 1 клас: Зошит для практичних занять. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 1997.
12. Островський В.М., Сидір М.В. Вчимося музики: 2 клас: Зошит для практичних занять. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 1998.
13. Островський В.М., Сидір М.В. Музика: Посібник-зошит для 3 класу. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 1998.

14. Островський В.М., Сидір М.В. Музыка: Посібник-зошит для 5 класу. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 1998.
15. Островський В.М., Сидір М.В. Музыка: Посібник-зошит для 6 класу. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 1999.
16. Островський В.М., Сидір М.В. Музыка: Посібник-зошит для 6 класу. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2000.
17. Островський В.М., Сидір М.В. Музыка: Посібник-зошит для 6 класу. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2000.
18. Програми з музики для середньої загальноосвітньої школи та позакласна робота з музики: 1 – 4 класи / Програми склали: народний артист України, професор А.Т.Авдієвський, канд. пед. наук, доцент А.Г.Болгарський та ін. – К.: Освіта, 1991.
19. Програми з музики для середньої загальноосвітньої школи та позакласна робота з музики: 5 – 8 класи / Програми склали: народний артист України, професор А.Т.Авдієвський, канд. пед. наук, доцент А.Г.Болгарський та ін. – К.: Освіта, 1993.
20. Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл “Музика”: 1 – 4 класи // Програми підготували: доктор пед. наук, професор О.Я.Ростовський та ін. – К.: Перун, 1996.
21. Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл “Музика”: 5 – 8 класи // Програми підготували: доктор пед. наук, професор О.Я.Ростовський та ін. – К.: Перун, 1996.
22. Программы интегрированных курсов в начальных классах средней общеобразовательной школы «Музыка и движение» и «Художественный труд» / Программы подготовили О.В. Комиссарова, А.П. Тараканова. – К.: Освіта, 1991.
23. Художньо-естетичний цикл. 5 – 11 класи: Програми для загальноосвітніх навч. закладів / Відп. за вип. О.В. Корнилова. – К.: ВТФ „Перун”, 2005. – 233 с.